

MEGBOCSÁTANI VAGY ELBOCSÁTANI?

Mt 6, 12

Ivan Iljics, Tolsztoj egyik ismert elbeszélésének hőse halálos ágyán bocsánatot akar kérni feleségétől, akivel — főleg súlyos betegsége utolsó szakaszában —, különösen feszült viszonyban élt. A szándék ellenére a „bocsáss meg“ végül mégsem hangzik el. Ivan Iljics az utolsó pillanatban csak ennyit suttog: „bocsáss el!“ A fal fele fordul és nem szólal meg többet.

E két szó, megbocsátás és elbocsátás között látszólag nagyon kevés, lényegtelen a különbség. Tolsztoj emberismerete és művészete nélkül fel sem tűnne, hogy milyen mérhetetlen szakadék választja el őket egymástól. A nagy író tollán azonban egyetlen igekötő felcserélése is elegendő ahhoz, hogy lemeztelenítse, átvilágítsa és elénk tárja az emberi lelket.

Megbocsátani. — elbocsátani: naponta használt szavak. Közös gyökerük, a bocsánat, más-más értelmet nyer bennük. A megbocsátás találkozást, közösséget jelent, az elbocsátást elválást, a közösség megszűnését. A megbocsátás győzelem a véték, a rossz fölött, mely a közösség útjában áll, az elbocsátás, ha nem is ugyanilyen egyértelműen, vereség: valamilyen ok miatt s ennek mélyén a legtöbbször a véték rejtőzik, a közösségről való lemondást, az egymástól való elhatárolódást, egymás elbocsátását jelenti.

A véték, a rossz közösségi kihatásairól ritkán beszélünk, annak egyéni vonatkozásaival, a büntetéssel, bűnhődéssel és jóvátétellel szemben másodlagos kérdésnek tartjuk, pedig az emberi viszonyok, kapcsolatok — mint Ivan Iljics keserű halála is jelzi — sokat szenvednek miatta. A bűn, a véték kétszeresen személyes töltetű, mindig valaki ellen követjük el, s amikor romboló hatását kifejti, először azt a közösségi kapcsolatot metszi el, mely két személyt összefűz. Csak ezután fordul — ha a megbocsátás nem akadályozza meg ebben — az elszigetelt, a közösség megtartó erejétől megfosztott és szintén áldozattá minősülő vétkes felé.

Az embernek két alapvető közösségi irányulása van, s a véték mindkettőre nézve nagy veszélyt jelent: a megbocsátás hiányában Istentől és embertársunktól egyaránt eltávolíthat, a bűn miatt Isten és ártatlan felebarátunk is szenved.

Voltaképpen e keserű tapasztalattal indul a bibliai emberiség életútja is. Ádámot és Évát az engedetlenség vétke elszakítja Istentől és a paradicsomi ártatlanság állapotának feladására kényszeríti őket. Gyermekük, Kain és Ábel a gyilkosságig elmenő tragikussággal tapasztalják meg, hová vezet a testvéri közösséget megbontó irigység és féltékeny-

kedés. A Biblia szinte minden lapján igazolódik az az igazság, hogy az ártatlanság, a tisztaság a csorbítatlan erkölcsi önállóságot, a szeretet tökéletes uralmát, a közösség teljességét jelenti, míg a véték, a bűn az erkölcsi gyengeséggel, kiszolgáltatottsággal, a szeretet megfogyatkozásával és a közösségi kapcsolat gyengülésével jár együtt. Az Újszövetségben Pál fogalmai szerint a tisztaság az élet, a véték a halál állapota s Isten megbocsátó kegyelme nélkül a világ és az ember életéből ki volna zárva a megtérés, az újjászületés minden lehetősége és esélye. A megbocsátást mindig Isten kezdeményezi, mindenkori alapja az örök isteni szeretet.

Isten már-már lemondott volna és lemondana az emberiségről — oktat a Szentírás, de a vízözöntől kezdve mégis újból és újból megbocsátja vétkeinket, s annak a reményében, hogy megtérünk és megjavulunk, szövetséget köt az emberrel: az irgalmas szeretet szívárványhídján indul el felénk. Isten megbocsátása a megmaradás esélyét jelenti számunkra, ennek igénybe vételén vagy elutasításán áll vagy bukik az emberiség élete. Nem meglepő tehát, hogy amikor Jézus imádságával arra kérjük Istent, hogy bocsássa meg a mi vétkeinket, arra is fogadalmat, ígéretet teszünk, hogy mi is hasonlóképpen fogunk cselekedni.

Az emberi világban a megbocsátás feltétlen kötelesség. Ezért olyan természetesennek tűnik az adós szolgáról szóló jézusi példázat és olyan természetellenesnek, balgának látszik Péter kérdése, hogy hányszor lehet a mi atyánkfiaának megbocsátanunk? Azt kell mondanom, hogy mi a megbocsátás kérdésében előnyben vagyunk Istennel szemben. Isten a megbocsátás idejére sem függesztheti fel igazságosságát, az ő irgalma egybeesik ítéletével. Istenben a tökéletesség szintjén olvad egybe a szeretet és az igazságosság, bennünk a kettő különválhatik. Amíg Isten tökéletes, véték nélküli, mi gyarlók vagyunk: a megbocsátásban Isten közösséget vállal a bűnös emberrel, nekünk ez a közösségünk adva van: senki sem mondhatja el magáról, hogy ő nem bűnös. „Ne ítélj, hogy ne ítéltessél“ — olyan jézusi tanítás ez, mely felment minket egy kellemetlen kötelesség alól. Ahhoz, hogy Isten közösséget vállalhasson az emberrel előbb érvényesítenie kell az erkölcsi törvényt, s bár ezt nem nevezhetjük eszményünknek, néha ráébredünk: számunkra többet jelent a közösen vállalt vétkek közössége, mint a tisztaság elzárkózása. Minket nem szennyezhet be a bűnös emberrel való közösségvállalás, inkább megtisztít, s talán nincs szebb formája a földi szeretetnek, mint a szeretetből folyó feltétlen szolidaritás. A véték közössége nem eszményképünk, de a bámulatot és elismerést sem tagadhatjuk meg attól az embertől, aki a véték igáját elhordozni tántorgó felebarátja segítségére siet. Isten bölcsessége talán úgy is megmutatkozhat, hogy az emberi világban emberi törvényekkel uralkodik: köztünk nemcsak a tökéletesség, a véték is erénnyé magasztosulhat.

És hadd dicsérjük tovább a gyarló embert: azt kell mondanom, hogy ha Péter módjára is, de mi tudatában vagyunk a megbocsátás fontosságának, hajlamosak vagyunk rá és gyakoroljuk is. Igaz, néha csak formálisan, a legtöbbször kevésszer, de próbálunk megbocsátani felebarátainknak. A szeretet elemi igényét, a közösség utáni vágyakozást semmi

sem képes elhomályosítani bennünk. Ha néha mégis úgy döntünk, hogy az elbocsátást választjuk a megbocsátás helyett, döntésünket fájdalom és szenvedés kíséri, önvád és lelkiismeretfurdalás. Az ítélkezéssel, a bosszú rideg törvényével vagy a közömbösséggel szemben a megbocsátó szeretet, amelyet Jézus honosított meg a vallás világában, egyre inkább életünk részévé válik.

Ahhoz, hogy megbocsátásunk a jézusi példához közeledjek, úgy érzem, még le kell küzdenünk néhány belénk ivódott tévhitet, rossz beidegződést.

Először talán azt kellene tudatosítanunk, hogy bár a végső, tökéletes ítélkezés és megbocsátás Isten előjoga, a megbocsátás és felmentés földi ügye ránk, emberekre bízott. Ezt azért kell kihangsúlyoznunk, hogy ne adhassunk magunknak lehetőséget a megbocsátás kötelessége alóli kibúvókra. Több-kevesebb álszentséggel, de néha azzal szoktunk magyarázkodni, hogy főleg a „halálos“ vétkek megbocsátása Istenre tartozik és nem ránk. Igaz, az evangélium ismer egy „ember feletti“, megbocsát-hatatlan vétket, a szentlélek ellen szólott káromlást (Mk 3,29), de ugyanakkor azt is állítja, hogy minden más bűn megbocsáttatik az emberek fiainak. Ismét Jézus munkásságából meríthetjük az útmutatást: az öszö-vetségi törvény vallásosságának hú órei kevés dolgot nehezményeztek annyira, mint azt, hogy Jézus megbocsátottnak merte nyilvánítani a megtérő vétkesek bűneit. „...ki bocsáthatja meg a bűnöket, hanemha egyedül az Isten?“ — kérdezik felháborodva (Mk 2,7b) s ha Isten szent-sége iránti tiszteletük elismerésre méltó is, a megbocsátás felelőssége alóli kibúvásukat mégsem mentheti. Az írástudók okoskodása, a farizeusi szeretet azóta is ritkán fér össze az evangéliumi megbocsátással.

A megbocsátás leggyakoribb akadályja mégis az, hogy központjába hol a magunk személyét, hol az elkövetett vétket állítjuk, s csak a leg-ritkább esetben a bűnös embert. Pedig: vajon azért büntetjük-e meg gyermekünket, mert nem hallgatott ránk és ezt vagy azt a csínyt elkö-vette, vagy pedig azért, mert szeretnénk megóvni a veszélytől, a jó felé irányítani figyelmét?

Amikor a „nem haragszom“-ban, a „megbocsátók“-ban a hangsúly az „én“-re esik, távol kerülünk a jézusi megbocsátástól: valójában nem teszünk mást, mint elbocsátunk, eltávolítunk valakit magunktól, hogy az ő vétkes volta felerősített háttéréül szolgáljon a mi képzelt felsőbb-rendűségünknek. A bűnösnek nem nagylelkűsége van szüksége, nem nagyképű alamizsnáskodásra, hanem szeretetre, azonosulásra, együttér-zésre és szabadsággal való megajándékozásra. Megintcsak Jézushoz kell fordulnunk, hogy megtanuljuk tőle a megbocsátás formailag is tökéle-tes, nyelvtanilag ma is egyetlen helyes megfogalmazását: „megbocsát-tattak néked a te bűneid“ (Mk 2,5). És Jézus e személytelen, végső soron Istenre utaló szavakhoz hozzáteszi: „eredj el és többé ne vétkezz!“ (Jn 8,11), vagyis: tudja, hogy a bűnösnek nyugalmi időre, csendre, magány-ra, szabadságra van szüksége az önmagába való tekintéshez, szenvedése elhordozásához, s Jézus tisztelettel és alázattal viseltetik a bűnös szemé-lye iránt.

Gyakran látni, hogy a bocsánatot kérő gyermeknek, akinek büntetését is kimérték már, oda kell mennie apjához, anyjához és meg kell csókolnia őt. Nem értek a lélektanhoz, lehet, hogy így a helyes, de úgy érzem, Jézus sohase tenne ilyent: a megbocsátó ne várjon azonnali hálát, köszönetet, mert ezzel semmivé teheti magát a megbocsátást: a szeretet csókja csak a szabadságban nem keseredik meg.

Ugyanígy célját tévesztheti a megbocsátás, ha az elkövetett vétkeknek tulajdonítunk túl nagy fontosságot, s ahelyett, hogy föloldanánk a vétkes büntudatát, még inkább rögzítjük azt. A vétkes és vétke egymáshoz láncolása megbélyegzés, és az emberi méltóság megsértése, annak az esélynek az eltörlése, melyet a megbocsátás a megtérésre és jóvátételre nyújtott. Az elkövetett vétkek nevét örökre hozzátársítani a vétkes névéhez és megtérése után is „gyilkosnak, tolvajnak, hűtlennek“ bélyegezni igazságtalan, még akkor is, ha a bünt eltörölni nem lehet.

A megbélyegzett embert fogyatékos megbocsátásunk arra kényszerítheti, hogy ismét a vétkek felé forduljon, abban keresse személyisége szabadságának elismertetését. A megtérő ember pillanatnyilag sokkal fontosabbá válik Isten és az ember számára, mint a kipróbált igaz. Hallgassuk hát meg, amit egy szép szólás tanácsol: ha valakit holnap is szeretni akarunk, akkor még ma kezdjük el megbocsátani azt, hogy ő is ember.

A jézusi megbocsátást megtanulni és gyakorolni nem könnyű dolog. A megbocsátás alázat, azonosulás, feledés, életresegítés, bizalom, hit, remény, szeretet és szabadság. Megbocsátás nélkül nem beszélhetünk megtérésről, újjászületésről. A szeretet életerejének újra és újra való elosztása a megbocsátásban, a vétkek miatt felbomló közösség összekovácslása alapfeltétele Istenországának. Amíg a jézusi megbocsátáshoz eljutunk sok akadályt, nehézséget, próbát kell legyőznünk, valósággal túl kell szárnyalnunk önmagunkat. Közömbösen viseltetni egymás iránt vagy elszakadni Istentől, embertársainktól sokkal könnyebbnek tűnik. Kevesebb szenvedéssel, lelki tusakodással jár, de a megbocsátásra is ráillik a jézusi figyelmeztetés: menjetek be a szoros kapun, választók a nehezebb, a keskenyebb utat... mert az az életre visz (Mt 7, 13—14). Mindaddig, amíg a Miatyánk imádságában bennefoglaltatik a „bocsásd meg a mi vétkeinket“ fohászt, bocsássunk meg mi is az ellenünk vétőknek. Nem hétszer, nem is hetvenhétszer, hanem mindig, amikor a vétkek megbontja közösségünket és elszakít egymástól.

Gondoljunk arra: minden napunk utolsó lehet, s nehogy vele együtt életünk is haragban érjen véget. A sokáig halogatott bocsánatkérés és megbocsátás megmérgezi az életet s a lelket. Mint Ivan Iljics mellett a felesége, mellettünk is ott állanak a mi szeretteink, akiket ingerültségből, türelmetlenségből, elvakultságból annyiszor megbántunk. Mielőtt esti pihenőre vagy örök álmra a fal fele fordulnánk és helyrehozhatatlanul véget érne a nap vagy az élet, szálljunk önmagunkba s alázattal suttogjuk el, mondjuk ki: „bocsáss meg!“ Ámen.

BIBLIAI FOGALMAK

BÉKE

- Ézs 52,7 Mily szép, ha feltűnik a hegyekben az örömhírt hozó lába! Békességet hirdet, örömhírt hoz, szabadulást hirdet.
- Zsolt 72,3 Teremjenek a hegyek békét a népnek, és a halmok igazságot!
- Zsolt 29,11 Az Úr erőt ad népének, az Úr megáldja népét békességgel.
- 1Tess 5,13b Éljetek egymással békességben.
- Zak 8,19b Csak szeressétek az igazságot és a békességet!
- Zsolt 133,1 Ó, mily szép és mily gyönyörűséges, ha a testvérek egyetértésben élnek!
- Róm 12,18 Ha lehetséges, amennyire tőletek függ, éljetek minden emberrel békességben.
- 1Kor 14,33 Mert Isten nem a zűrzavarnak, hanem a békességnek Istene.
- 2Tess 3,16 Maga a békesség Ura adjon neked mindig, minden körülmények között békességet.
- Lk 2,14 Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.
- 1Kor 7,15 Mert arra hívott el minket az Isten, hogy békességben éljünk.
- Ézs 2,4 Ítéletet tart a nemzetek fölött, megfenyíti a sok népet. Kardjaikból kapátokat kovácsolnak, lándzsáikból metszőkéseket. Nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul.
- Zsolt 85,9 Hadd halljam meg, mit hirdet az Úristen! Bizony, békességet hirdet népének, híveinek.
- Jn 14,27 Békességet hagyok neked; az én békességemet adom nektek.
- Róm 8,6 A test törekvése a halál, a Lélek törekvése pedig élet és békesség.
- Gal 5,22 A Lélek gyümölcse pedig: szeretet, öröm, békesség...
- Róm 14,17 Hiszen az Isten országa nem evés és ivás, hanem igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm.
- Mt 5,9 Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek.
- Róm 14,19 Azokra a dolgokra törekedjünk tehát, amelyek a békességet és egymás építését szolgálják.
- Zsolt 37,37 Vigyázz, hogy feddhetetlen légy, ügyelj, hogy becsületes maradj, mert a jövő a béke emberé!